

IN MEMORIA

DOI: 10.18523/2617-2607.2024.13.104-105

Віщик М. А.

ПАМ'ЯТІ ВОЛОДИМИРА ВАСИЛЕНКА (1937–2023): СПАДЩИНА, ЩО ЖИВЕ Й ДАЛІ

Володимир Василенко був професором кафедри міжнародного та європейського права, гарантом докторської програми з міжнародного права, керівником програми дослідження Голодомору-геноциду Центру дослідження геноциду і прав людини Національного університету «Києво-Могилянська академія». Він був Надзвичайним і Повноважним Послом України, членом Національної комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права при Президентові України, членом Наглядової ради Української правничої фундації, членом Всесвітнього конгресу українських юристів, почесним членом Асоціації українських правників, членом Британсько-української правничої асоціації, президентом українського фонду «Друзі Шотландії», науковим консультантом Міністерства закордонних справ України з правових питань.

Працював послом у країнах Бенілюкс, а також представником України при Європейському Союзу та НАТО, послом у Великій Британії та за сумісництвом в Ірландії. Неодноразово брав участь у роботі Генеральної Асамблеї ООН як експерт, радник, заступник члена делегації і член делегації України, представляючи Україну у Третньому (питання прав людини) та Шостому (юридичні питання) комітетах ГА ООН. Був обраний Генеральною Асамблеєю ООН до Міжнародного кримінального трибуналу з колишньої Югославії, де працював суддею. Був представником України в Раді ООН з прав людини.

Заслужений юрист України (1995 р.), повний кавалер ордена «За заслуги» (1997 р., 2001 р., 2007 р.), кавалер ордена Данила Галицького (2009 р.), лауреат Почесної відзнаки Асоціації правників України «За честь і професійну гідність» (2012 р.). Відзначений найвищою нагородою Національного університету «Києво-Могилянська академія» – медаллю святого Петра Могили (2007 р.).

Погожимися днями, коли кімнати Академії заливає осіннє сонце, щоразу пригадується постать, яка крокує людними коридорами з портфелем, наповненим паперами. Серед цих паперів рукописи статей і лекцій, з вклеєними уривками газет, конвенцій та декларацій. У його кабінеті, так само залитому осіннім сонцем, стоси студентських есеїв і раритетних видань, написаних і подарованих, і десятиліття історії міжнародного права, втілені в щорічних доповідях Комісії з міжнародного права Організації Об'єднаних Націй – 1970, 1971, 1972, 1973... Він розкладає папери на столі і починає лекцію, зупиняючись час від часу, щоб відповісти на запитання. Запитання переростають у жваві дискусії, сповнені згоди і незгоди, міжнародне право стає живою матерією, а не черговою писаною сторінкою підручника чи монографії.

Володимир Андрійович Василенко був і залишається історичною постаттю для Києво-Могилянської академії, але, найперше, для Української держави. У критичні моменти української історії – на світанку відновлення незалежності і на кожному етапі російсько-української війни – фігура Володимира Василенка була на форпості захисту та укріплення української державності. Володимир Василенко підготував проєкт Декларації про державний суверенітет України і брав подальшу участь у виробленні остаточного варіанта Декларації як консультант Верховної Ради України.

Володимир Василенко відчував дух нації, її феномен, складність побудови національної ідентичності та легкість її втрати. Забезпечуючи збереження національної пам'яті та утвердження національної ідентичності, Володимир Василенко був автором багатьох засадничих законопроектів розбудови Української держави, зокрема стосовно мовної політики в Україні та протидії російській агресії. Праці професора Василенка щодо оцінки Голодомору як злочину геноциду залишаються основоположними і одними з рідкісних правових надбань, що наводять ретельну кваліфікацію генези радянських та згодом російських злочинних діянь, спрямованих проти української нації. Діяльність професора Василенка не обмежилась академічним доробком: він також став автором законопроекту «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні», одного із засадничих законодавчих актів, що сформували політику збереження національної пам'яті в сучасній Україні.

Володимир Василенко був феноменом як правник і як науковець. Він був учителем для покоління та одним із тих, хто заклав основи школи міжнародного права в Україні. Професор Василенко ніколи не толерував спрощених поглядів на міжнародне право крізь призму його (не)дієвості чи (не)ефективності. Він завжди був одним із небагатьох, хто відчував і розумів право, зокрема міжнародне право, дуже інтуїтивно як надзвичайно складну матерію і необхідний регулятор, водночас передаючи це розуміння іншим. Для нього право не було лише писаною літерою: право, зокрема міжнародне, було запорукою захисту України від загарбницької та колоніальної політики, спрямованої на знищення нації, про яку професор Василенко мислив стратегічніше, ніж будь-хто інший, з істинної державницької позиції.

Однак Володимир Василенко – не про дієслова минулого часу. Професор Василенко є, його спадщина живе: не тільки на тисячах сторінок його праць, але й у стінах Києво-Могилянської академії і в діяльності сотень його учнів, які борються за майбутнє України, утвердження підвалин її державності, націєтворення та цінностей міжнародного правопорядку в умовах російської екзистенційної загрози, що намагається їх зруйнувати. Києво-Могилянській академії та Україні безмежно пощастило мати постать Володимира Василенка.

Вічна і світла пам'ять і вдячність за спадщину, що живе й далі.

Максим Віщик,
старший викладач, аспірант кафедри міжнародного
та європейського права факультету правничих наук
Національного університету «Києво-Могилянська академія»

